



01004, м. Київ
вул. Антоновича, 7а
тел./факс: (044) 230-72-75,
E-mail: npu.in.ua@ukr.net
р/р № 26003010085291 в АТ «Укресімбанк»
МФО: 322313, Код ЄДРПОУ 38684025

01004 Kiev, Ukraine,
Antonovich str., 7a
tel./ fax: +38 (044) 230-72-75,
E-mail: npu.in.ua@ukr.net
Acc. № 26003010085291 Ukreximbank
MFO 322313, Code 38684025

№ 29/5 « 12 » травня 2017 р.

Міністру юстиції України
Павлу ПЕТРЕНКУ

Шановний Павле Дмитровичу!

Нотаріальна палата України (далі - НПУ) у зв'язку зі зверненнями нотаріусів щодо незаконного витребування від них територіальними управліннями юстиції інформації про вчинені нотаріальні дії на підставі звернень прокуратури звертається до Міністерства юстиції України.

Відповідно до статті 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Повноваження Міністерства юстиції України (далі - Мін'юст) та його територіальних органів і органів прокуратури мають зовсім різний характер та реалізуються на підставі окремих нормативно-правових актів.

Однак, не зважаючи на те, що функціональне призначення вказаних державних органів є відмінним, останнім часом є поширеним залучення територіальних органів Мін'юсту до здійснення не властивої для них діяльності в контексті розслідування кримінальних справ.

Зокрема, є непоодинокі випадки направлення територіальними органами Мін'юсту нотаріусам запитів щодо надання інформації про вчинені нотаріальні дії за певний період (не рідко це рік чи декілька років), які стали підставою для здійснення державної реєстрації права власності на нерухоме майно. Як правило, вимагається надати інформацію із зазначенням дати вчинення нотаріальної дії, сторін правочину, відомостей про об'єкт нерухомого майна (площа, місце знаходження, вартість), підстави для внесення відомостей до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень тощо.

Також, подібні запити надходять не лише від посадових осіб прокуратури, але й від правоохоронних та фіскальних органів та Служби безпеки України. Функції таких органів, як і прокуратури, є відмінним від функцій Міністерства юстиції. У зв'язку з чим, залучення органів Міністерства юстиції до невласливої їм діяльності як у розслідуванні

кримінальних справ, так і щодо обліку податків та зборів чи іншої специфічної діяльності в контексті контролю за діяльністю нотаріусів є неправомірною, адже виходить за межі визначених законом повноважень Мін'юсту.

Слід зазначити, що інформація, яку вимагають надати територіальні органи Мін'юсту, згідно з чинним законодавством має особливий статус, а саме підпадає під поняття «нотаріальна таємниця». Так, відповідно до ч. 1 ст. 8 Закону «Про нотаріат» *нотаріальною таємницею* є сукупність відомостей, отриманих під час вчинення нотаріальної дії або звернення до нотаріуса заінтересованої особи, в тому числі про особу, її майно, особисті майнові та немайнові права і обов'язки тощо.

Особливістю такої інформації є те, що відповідно до абз. 3 ст. 5 Закону «Про нотаріат» нотаріус зобов'язаний *зберігати в таємниці відомості, одержані ним у зв'язку з вчиненням нотаріальних дій.*

Такі відомості, згідно з кримінальним процесуальним законодавством мають спеціальний статус, а саме належить до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю. Так, відповідно до ст. 162 КПК до охоронюваної законом таємниці, яка міститься в речах і документах, належать, з поміж іншого, відомості, які можуть становити *таємницю вчинення нотаріальних дій.*

Чинне законодавство чітко регламентує здійснення кримінальних процесуальних дій, щодо отримання доступу до інформації, і зокрема до охоронюваної законом таємниці.

Особливістю вирішення питань щодо доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, є те, що сторона кримінального провадження (зокрема слідчий, прокурор) повинен *додатково довести можливість використання як доказів відомостей, що містяться в цих речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів (ч. 6 ст. 163 КПК).*

В ухвалі слідчого судді суду має бути зазначено зокрема:

- назва, опис, інші відомості, які дають можливість визначити речі і документи, до яких повинен бути наданий тимчасовий доступ;
- розпорядження надати (забезпечити) тимчасовий доступ до речей і документів зазначених в ухвалі особі та надати їй можливість вилучити зазначені речі і документи, якщо відповідне рішення було прийнято слідчим суддею, судом.

Таким чином, доступ до документів, що становлять нотаріальну таємницю при здійсненні процесуальних дій в кримінальному провадженні чітко регламентований законодавством. Надсилання запитів посадовими особами прокуратури (правоохоронних чи фіскальних органів, СБУ) в Міністерство юстиції України і його територіальні органи щодо надання нотаріусами відомостей, які містять охоронювану законом таємницю, як було вказано вище, *суперечить встановленій законом процедурі отримання відповідної інформації.*

Натомість, не зважаючи на цей факт є непоодинокі випадки, коли територіальні органи Мін'юсту направляють вимоги нотаріусам про надання відповідної інформації, обґрунтовуючи це наявними запитами посадових осіб прокуратури (правоохоронних чи фіскальних органів, СБУ) положеннями ст. 5 і ст. 8 Закону «Про нотаріат».

Слід зазначити, що сам запит від посадової особи прокуратури чи слідчого (правоохоронних чи фіскальних органів, СБУ) на отримання від нотаріуса відомостей, що містить охоронювану законом таємницю без дотримання положень кримінального процесуального законодавства є **таким, що не відповідає закону.**

Міністерство юстиції і його територіальні органи мають визначені законом повноваження, що передбачають контроль за діяльністю нотаріусів, що зокрема передбачено окремими положеннями статей 5 і 8 Закону «Про нотаріат».

Так, у ст. 5 вказаного закону відповідна норма закріплена у абзаці 8, відповідно до якого, нотаріус зобов'язаний надавати документи, інформацію і пояснення на вимогу Міністерства юстиції України, Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головних управлінь юстиції в областях, містах Києві та Севастополі при здійсненні ними повноважень *щодо контролю за організацією діяльності та виконанням нотаріусами правил нотаріального діловодства.*

Відповідно до цієї норми, нотаріус зобов'язаний надавати документи, інформацію і пояснення, ***що стосуються організації нотаріальної діяльності та виконанням нотаріусами правил нотаріального діловодства, а не відомості, що містять нотаріальну таємницю в контексті кримінального провадження, обліку доходів і зборів чи іншого виду діяльності правоохоронних чи фіскальних органів та СБУ.***

У ст. 8 Закону «Про нотаріат», на яку також є посилання в обґрунтуванні необхідності надання нотаріусом вказаних відомостей, відповідна норма закріплена у частині 12, відповідно до якої на вимогу Міністерства юстиції України, Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головних управлінь юстиції в областях, містах Києві та Севастополі з *метою регулювання організації нотаріальної діяльності* нотаріуси видають підписані ними копії документів та витяги з них, а також пояснення нотаріусів у строк, встановлений цими органами.

Тобто, нотаріуси *видають підписані ними копії документів та витяги з них, а також пояснення нотаріусів у строк, встановлений органами Мін'юсту, з метою регулювання організації нотаріальної діяльності.*

На підставі викладеного можна констатувати незаконність вимог територіальних органів Міністерства юстиції про надання нотаріусами відомостей про вчинені нотаріальні дії на підставі запиту посадових осіб прокуратури (правоохоронних чи фіскальних органів, СБУ). Міністерство юстиції і його територіальні органи можуть вимагати від нотаріусів надати інформацію і документи лише в контексті визначених законом повноважень

щодо контролю за організацією нотаріальної діяльності та виконанням нотаріусами правил нотаріального діловодства, а не в контексті проведення кримінальних процесуальних дій, порядок здійснення яких визначається спеціальним законодавством.

Крім того, є окрема практика проведення управліннями юстиції перевірок організації роботи нотаріусів на підставі звернень правоохоронних чи фіскальних органів, СБУ. Натомість проведення відповідних перевірок врегульовано законодавством, зокрема Порядком проведення перевірки організації роботи державних нотаріальних контор, державних нотаріальних архівів, організації нотаріальної діяльності приватних нотаріусів, дотримання державними і приватними нотаріусами порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства, затвердженим Наказом Міністерства юстиції України від 17.02.2014 № 357/5.

У відповідності з вказаним нормативним актом, перевірки проводяться згідно з графіком проведення перевірок (планова перевірка), або за результатами попередньої перевірки або за дорученням Міністерства юстиції чи головного управління юстиції (позапланова комплексна, цільова або контрольна перевірка).

Згідно з п. 14 зазначеного Порядку, перевірка за зверненнями фізичних та юридичних осіб проводиться *у межах предмета звернення та повноважень Міністерства юстиції, головного управління юстиції* шляхом витребування від державної нотаріальної контори, державного нотаріального архіву, приватного нотаріуса (особи, яка заміщує тимчасово відсутнього нотаріуса) необхідних документів та відомостей, що стосуються фактів, викладених у такій інформації, та письмових пояснень нотаріуса або з виїздом за місцезнаходженням державної нотаріальної контори, державного нотаріального архіву, робочого місця приватного нотаріуса.

Крім того, у разі необхідності *за дорученням Міністра юстиції* може проводитися позапланова перевірка *в загальному порядку проведення перевірок, визначеному вказаним Порядком.*

Виходячи з цього, Нотаріальна палата України звертає увагу на те, що запити правоохоронних чи фіскальних органів, прокуратури, СБУ можуть проводитись лише у межах предмета звернення та повноважень Міністерства юстиції, головного територіального управління юстиції. Позапланові перевірки можуть проводитись *за дорученням Міністра юстиції.*

У зв'язку з чим, Нотаріальна палата України просить Міністерство юстиції України вжити заходів щодо усунення зазначених порушень закону і недопущення відповідних дій, які порушують права і законні інтереси громадян, юридичних осіб та нотаріусів (неправомірне витребування відомостей, що становлять нотаріальну таємницю чи проведення перевірок організації роботи нотаріусів з порушенням вимог законодавства) у подальшому, в тому числі шляхом надання відповідного офіційного роз'яснення.

Президент

Володимир МАРЧЕНКО